

wprost

WIEKSIY HISTORYCZNY

OKRES SOLIDARNOŚCI W POLSCE

SOLIDARNOŚĆ

SOLIDARNOŚĆ

Fot. PAP/Leszek Jerzy Pękalski

PARTNERZY GŁÓWNI

Okres „Solidarności”

ZESZYT HISTORYCZNY – „SOLIDARNOŚĆ” W POLSCE

*Prawdziwą siłą „Solidarności” była jedność ludzi. Podjęli oni ryzyko **BUNTU PRZECIWKO SYSTEMOWI POLITYCZNEMU, W KTÓRYM NIE BYŁO MIEJSCA NA POSZANOWANIE GODNOŚCI CZŁOWIEKA, NATOMIAST PROGRAMOWO DEPTANO JEGO PRAWA.** Pokojowa rewolucja „Solidarności” zburzyła mury i zniósła ograniczenia wolności. Ale droga do do tej wolności była bardzo długa i dramatyczna.*

*Tekst: **Jan Matura***

Solidarność wypływa z poszanowania drugiej osoby, empatii, współczucia, bez oczekiwania wdzięczności. W słowie tym ukryta jest współodpowiedzialność, wzajemność, niesienie po-

Okres „Solidarności”

mocy materialnej i duchowej oraz wsparcie, szczególnie w ważnych momentach życiowych. W 1980 roku, słowo „solidarność” stało się niezwykle popularne, a często wyciskało łzy z oczu. Wzruszenie przeplatało się z nadzieją na lepszą przyszłość zarówno jednostek, jak i ogólnie narodu. Natomiast samego źródła nazwy związku zawodowego „Solidarność” szukać należy w pojęciu strajku solidarnościowego, który został podjęty w Stoczni Gdańskiej 16 sierpnia.

Jak rodziła się „Solidarność”

To właśnie tego dnia strajkujący od 14 sierpnia stoczniowcy pod przewodnictwem Lecha Wałęsy zawarli porozumienie z dyrekcją, przyznające im m.in. zgodę na utworzenie wolnych związków zawodowych w stoczni oraz obietnicę sporej podwyżki. W nocy z 16 na 17 sierpnia 1980 roku gdański Międzyzakładowy Komitet Strajkowy przedstawił 21 postulatów, dotyczących m.in. prawa do strajku i tworzenia wolnych związków zawodowych oraz uwolnienia wszystkich więźniów politycznych.

Okres „Solidarności”

Rząd PRL zgodził się zaakceptować postulaty strajkujących. A już 18 sierpnia kierownictwo MKS zdecydowało o podaniu treści postulatów do publicznej wiadomości. Wprowadzenie w życie postulatów było możliwe po podpisaniu w Gdańsku porozumień z komunistyczną władzą 31 sierpnia 1980 roku.

”*W ten właśnie sposób powstał niezależny związek zawodowy, zarejestrowany w listopadzie – NSZZ „Solidarność”, który już po kilku miesiącach **ZYSKAŁ PRAWIE 10 MILIONÓW CZŁONKÓW** i jest ewenementem nie tylko w skali kraju, ale też świata.*

W kolejnych miesiącach „Solidarność” uruchomiła niesamowitą ludzką energię i potrzebę działania na wielu polach. Runął potężny mur oddzielający ludzi wykształconych od tych zatrudnionych w fabrykach. Jedni i drudzy zapisywali się do tych samych związków

Okres „Solidarności”

Fot. Zbigniew Trybek/PAP

Gdańsk 31.08.1980. Wicepremier i przewodniczący Komisji Rządowej Mieczysław Jagielski (2L stoi) i przewodniczący Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego Lech Wałęsa (3L stoi) podpisują (w sali BHP) porozumienie kończące strajk w Stoczni Gdańskiej im. Lenina (trwający od 14 sierpnia) i zezwalające m.in. na utworzenie niezależnych wolnych związków zawodowych.

Okres „Solidarności”

i chcieli współpracować. Nie trwało to jednak długo. Władze PRL, choć niejako zmuszone do zaakceptowania powstania „Solidarności”, od początku próbowały ją rozbić, a jej członków skłócić.

Gwałtowne zaognienie sytuacji

Już w marcu 1981 r. ma miejsce ostry konflikt z partią. Lokalny incydent, do którego doszło 19 marca 1981 r. w Bydgoszczy, spowodował kryzys społeczno-polityczny, który objął swoim zasięgiem całą Polskę. Kraj zamarł w strajku ostrzegawczym. Żądano ukarania winnych wyrzucenia przez funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej delegacji „Solidarności” z sali posiedzeń Wojewódzkiej Rady Narodowej i pobicia trzech związkowców. Po raz pierwszy milicja użyła przemocy fizycznej wobec działaczy związku, a jedną z ofiar był szef regionu. Sytuację zaogniły też odbywające się w tym czasie w Polsce manewry wojsk Układu Warszawskiego „Sojuz ‘81”.

30 marca 1981 r., w przeddzień zapowiadanego przez „Solidarność” strajku generalnego odbyły się burzliwe

Okres „Solidarności”

negocjacje między stroną rządową i związkową. Komunistów reprezentował wicepremier Mieczysław Rakowski, stronę solidarnościową Lech Wałęsa. Po kilku godzinach podpisano tzw. porozumienie warszawskie. Jednak zamiast ostatecznie uspokoić sytuację, wywołało ono nowe konflikty i spory.

Gospodarka znalazła się na skraju bankructwa. Narastała fala protestów społecznych, przybierając zorganizowane formy w ramach akcji organizowanych przez NSZZ „Solidarność”, PZPR zdawała się tracić kontrolę nad społeczeństwem, a do gry weszły resorty siłowe, głównie obrony narodowej z gen. Wojciechem Jaruzelskim na czele.

Koniec karnawału „Solidarności”

Okres między Sierpniem 1980 roku a 13 grudnia 1981 roku, który charakteryzował się m.in. względnym uwolnieniem swobód obywatelskich i uwolnieniem cenzury potocznie nazywany jest karnawalem „Solidarności”. Rewolucja zakończyła się jednak w sposób brutalny 13

Okres „Solidarności”

grudnia 1981 roku, kiedy władze komunistyczne wprowadziły stan wojenny. W kierownictwie „Solidarności” już na początku grudnia 1981 r. zdawano sobie sprawę z gwałtownego wzrostu napięcia. Do końca jednak wierzone, że do konfrontacji z władzami komunistycznymi dojdzie dopiero po przyjęciu przez Sejm rządowej ustawy „O nadzwyczajnych środkach działania w interesie ochrony obywateli i państwa”.

„Władzę w Polsce przejęła **JUNTA WOJSKOWA POD PRZYWÓDZTWE M GEN. WOJCIECHA JARUZELSKIEGO**. W ramach operacji „Azalia” siły MSW i WP zajęły obiekty Polskiego Radia i Telewizji oraz zablokowały połączenia krajowe i zagraniczne w centrach telekomunikacyjnych.

Grupy milicjantów i funkcjonariuszy SB przystąpiły w ramach operacji o kryptonimie Jodła do internowa-

Okres „Solidarności”

nia przywódców opozycji politycznej i działaczy „Solidarności”. Tysiące z nich zostało aresztowanych.

Władzom komunistycznym nie udało się jednak uwięzić i wyeliminować z gry wszystkich znanych postaci ruchu. W następnych miesiącach członkowie „Solidarności”, tacy jak Bogdan Borusewicz, Zbigniew Bujak, Władysław Frasyniuk, Bogdan Lis, Józef Pinior, Władysław Hardek czy Zbigniew Romaszewski przenieśli swoją działalność do podziemia. Poza tym ruch, mimo że zdziesiątkowany aresztowaniami, zdołał organizować strajki w zakładach pracy. Stały się największe fabryki w Polsce: Huta im. Lenina, Huta Katowice, zakłady „Ursus”, Stocznia Gdańska, Stocznia Szczecińska, kopalnie na Górnym Śląsku i inne.

Kłęska komuny i triumf „Solidarności”

Mimo, że milicja i SB z ogromną brutalnością traktowali związkowców, ci zdecydowali powstrzymać się od przemocy. „Na gwałt nie odpowiemy gwałtem. Je-

Okres „Solidarności”

Fot. Marek Janicki/PAP

Katowice 16.12.1981. Pacyfikacja Kopalni Węgla Kamiennego Wujek. Doszło do masakry górników strajkujących (strajk okupacyjny) przeciw ogłoszeniu stanu wojennego. Podczas pacyfikacji siłami milicji i wojska śmierć poniosło 9 górników, a kilkudziesięciu innych zostało rannych.

Okres „Solidarności”

steśmy zdecydowani na walkę do końca, z kłamstwem i przemocą, ale wyłącznie przy pomocy prawdy i bez użycia siły” - głosiła małopolska „Solidarność”. Jak się okazało, taka taktyka miała sens. Bierny opór zdał egzamin, dlatego, że towarzyszyła mu podziemna aktywność. Tym sposobem komuniści nie dali rady pokonać „Solidarności”.

„*Stan wojenny **OSTATECZNIE ZAKOŃCZYŁ SIĘ KLĘSKĄ KOMUNISTÓW.** Wybory parlamentarne z 4 czerwca 1989 r., znane również jako wybory kontraktowe, były pierwszymi, wprowadzicie tylko częściowo, ale jednak wolnymi wyborami parlamentarnymi po prawie 45 latach PRL-owskiego reżimu.*

Wydarzenie to otworzyło drogę do demokratycznych przemian i przyczyniło się do upadku komunizmu w Polsce.

Okres „Solidarności”

21 POSTULATÓW MKS – JEDEN Z NAJWAŻNIEJSZYCH TEKSTÓW LUDZKOŚCI

Żądania strajkujących załóg reprezentowanych przez Międzyzakładowy Komitet Strajkowy były następujące:

- 1.** Akceptacja niezależnych od partii i pracodawców wolnych związków zawodowych, wynikająca z ratyfikowanej przez PRL Konwencji nr 87 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej wolności związkowych.
- 2.** Zagwarantowanie prawa do strajku oraz bezpieczeństwa strajkującym i osobom wspomagającym.
- 3.** Przestrzegać zagwarantowaną w Konstytucji PRL wolność słowa, druku, publikacji, a tym samym nie represjonować niezależnych wydawnictw oraz udostępnić środki masowego przekazu dla przedstawicieli wszystkich wyznań.
- 4.** a/ przywrócić do poprzednich praw: - ludzi zwolnionych z pracy po strajkach w 1970 i 1976, - studentów wydalonych z uczelni za przekonania,

Okres „Solidarności”

- b/ zwolnić wszystkich więźniów politycznych (w tym Edmunda Zadrożyńskiego, Jana Kozłowskiego, Marka Kozłowskiego),
- c/ znieść represje za przekonania.
- 5.** Podać w środkach masowego przekazu informację o utworzeniu Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego oraz publikować jego żądania.
- 6.** Podjąć realne działania mające na celu wyprowadzenie kraju z sytuacji kryzysowej poprzez:
  - a/ podawanie do publicznej wiadomości pełnej informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej,
  - b/ umożliwienie wszystkim środowiskom i warstwom społecznym uczestniczenie w dyskusji nad programem reform
- 7.** Wypłacić wszystkim pracownikom biorącym udział w strajku wynagrodzenie za okres strajku jak za urlop wypoczynkowy z funduszu CRZZ.
- 8.** Podnieść wynagrodzenie zasadnicze każdego pracownika o 2000 zł na miesiąc jako rekompensatę dotychczasowego wzrostu cen.

Okres „Solidarności”

- 9.** Zagwarantować automatyczny wzrost płac równoległe do wzrostu cen i spadku wartości pieniądza.
- 10.** Realizować pełne zaopatrzenie rynku wewnętrznego w artykuły żywnościowe, a eksportować tylko i wyłącznie nadwyżki
- 11.** Wprowadzić na mięso i przetwory kartki – bony żywnościowe (do czasu opanowania sytuacji na rynku).
- 12.** Znieść ceny komercyjne i sprzedaż za dewizy w tzw. eksporcie wewnętrznym.
- 13.** Wprowadzić zasady doboru kadry kierowniczej na zasadach kwalifikacji, a nie przynależności partyjnej, oraz znieść przywileje MO, SB i aparatu partyjnego poprzez: zrównanie zasiłków rodzinnych, zlikwidowanie specjalnej sprzedaży itp.
- 14.** Obniżyć wiek emerytalny dla kobiet do 50 lat, a dla mężczyzn do lat 55 lub [zaliczyć] przepracowanie w PRL 30 lat dla kobiet i 35 lat dla mężczyzn bez względu na wiek.
- 15.** Zrównać renty i emerytury starego portfela do poziomu aktualnie wypłacanych.

Okres „Solidarności”

- 16.** Poprawić warunki pracy służby zdrowia, co zapewni pełną opiekę medyczną osobom pracującym.
- 17.** Zapewnić odpowiednią liczbę miejsc w żłobkach i przedszkolach dla dzieci kobiet pracujących.
- 18.** Wprowadzić urlop macierzyński płatny przez okres trzech lat na wychowanie dziecka.
- 19.** Skrócić czas oczekiwania na mieszkanie.
- 20.** Podnieść diety z 40 zł do 100 zł i dodatek za rozłąkę.
- 21.** Wprowadzić wszystkie soboty wolne od pracy. Pracownikom w ruchu ciągłym i systemie 4-brygadowym brak wolnych sobót zrekompensować zwiększonym wymiarem urlopu wypoczynkowego lub innymi płatnymi dniami wolnymi od pracy.

Niestety, 21 postulatów z sierpnia 1980 roku nigdy nie zostało w całości zrealizowanych. Dziś po 43. latach część z nich się zdezaktualizowała, ale niektóre ciągle są aktualna, a ich wcielenie w życie jest niespełnionym marzeniem.

Okres „Solidarności”

Za to w 2003 roku drewniane tablice z 21 postulatami trafiły na światową listę dziedzictwa kulturowego UNESCO „Pamięć Świata”. Znajdują się na niej najważniejsze zabytki dokumentalne w dziejach ludzkości.